

УДК 159.9.07

DOI <https://doi.org/10.30970/PS.2022.spec.16>

ПСИХОЛОГІЧНІ КРИТЕРІЇ У СТРУКТУРІ МОДЕЛЕЙ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Вікторія Худавердієва

*Державний біотехнологічний університет,
вул. Алчевських, 44, м. Харків, Україна, 61002
e-mail: viki75807@gmail.com*

Робота присвячена гострій проблемі сучасного суспільства – трансформації психології та поведінки людей в умовах глобалізації та європейської інтеграції України, а також психологічним технологіям впливу на людину, групи та суспільство загалом, аналізу психологічних детермінантів глобальних процесів. Мета цього дослідження полягає в тому, щоб не тільки показати суть суспільних процесів, що відбуваються в Україні, а й виявити інтегральний психологічний потенціал сучасного суспільства і проаналізувати соціально-економічні ситуації життєдіяльності, які динамічно розвиваються в умовах глобальних змін. Для цього виявляються психологічні передумови виникнення та розвитку глобальних соціально-психологічних процесів у світі, розкриваються макропсихологічні, групові та особистісні детермінанти глобалізації, аналізується місце України як історичного суб'єкта у сучасній геополітичній ситуації, розглядається вплив інформаційних технологій на масову свідомість та поведінку в умовах глобалізації, розкриваються механізми впливу, у тому числі і стратегічного, на масову свідомість та поведінку людей. У зв'язку зі змінною соціальною, технологічною і психологічною ситуацією розвитку сучасної цивілізації найрізноманітніші питання соціально-політичної та економічної зумовленості локального характеру, що виникають у межах однієї держави, можуть поширюватися і набувати глобального характеру. Таким чином, у світі виникає і актуалізується питання про те, що ж може запропонувати сучасна психологічна наука для впливу на суспільні процеси з урахуванням їх глобальної специфіки. Досліджуються психологічні механізми, які лежать в основі виникнення та поширення суспільних психологічних явищ, визначаються механізми впливу та управління масовою свідомістю та поведінкою глобальних соціальних груп, що функціонують у масштабах держави або великих міжнародних співтовариств.

Ключові слова: психологічні критерії, процеси глобалізації, базові засади державного управління, якість життя громадян, гарантії безпеки, самореалізація індивідів.

Відносини між Україною та Євросоюзом були розпочаті ще у грудні 1991 року. У 1998 році Україна визначилася зі стратегічним курсом на інтеграцію з ЄС. Переговори були непростими, а перспективи набуття туманними. Серед причин були успадковані від Радянського Союзу проблеми з економікою та громадянськими свободами. Крім того, влада зволікала з покращенням ситуації. Зрештою, проведення деяких реформ дозволило вийти на Угоду про асоціацію між Україною та ЄС [1].

Для організації політичного курсу будь-якої сучасної держави необхідні науково вивірені та надійні підстави для прийняття рішень. У сучасних умовах розвитку цивілізації більшість держав за базовий принцип управління обирає позицію, згідно з якою головна мета розвитку держави – покращення якості життя громадян, зокрема надання гарантій безпеки та гідних умов життя, створення здорового суспільства, умов та передумов для самореалізації індивідів. Це вимагає розробки єдиної інтегральної моделі якості життя, що включає в себе економічні, соціальні та психологічні критерії.

Вступ України до Європейського Союзу вже давно є не стільки питанням економічних вигод, скільки цивілізаційного вибору. На одній шальці терезів лежать європейські цінності – свобода, демократія, права людини, на іншій – корупція й олігархічна держава. Для більшості українців вибір однозначний [2]. Однак, хоч як не парадоксально, масштабне воєнне вторгнення прискорило євроінтеграцію України. Минуло лише кілька місяців, і Єврокомісія рекомендувала надати нам статус кандидата на членство. Остаточне це питання лідери країн ЄС узгодили на своєму саміті, який пройшов 23–24 червня 2022 року. 23 червня 2022 року було ухвалено рішення про надання Україні статусу кандидата на членство в Європейському Союзі [3].

Україна, отримавши цей статус, для подальшого його збереження має виконати сім умов. Здебільшого йдеться про проведення антикорупційної та судової реформ. Зокрема, необхідне антиолігархічне законодавство, а також законодавство про процедуру відбору суддів до Конституційного Суду, про боротьбу з відмиванням грошей. Потрібно завершити відбір та призначення нових керівників Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та Національного антикорупційного бюро України [4]. Успішне виконання цих завдань принесе серію позитивних змін нашій країні. Однак на цьому переваги статусу кандидата у ЄС не завершуються. За словами прем'єр-міністра Дениса Шмигала, насамперед цей статус закріплює європейське майбутнє України. Це означає, що вона не просто може стати членом ЄС, а процес уже запущений [5]. Європейський Союз є найуспішнішим об'єднанням на планеті. На нього припадає близько 15% світової торгівлі товарами та послугами. Економічний розвиток ЄС забезпечили єдиний ринок, стабільна грошова одиниця (євро) та спільні для всіх членів нематеріальні цінності, тобто свобода, демократія, верховенство права. Крім того, ЄС має одні з найвищих екологічних стандартів у світі.

Поєднання цих факторів забезпечує високий рівень життя людей і робить Євросоюз таким привабливим для інших країн. Якість життя – загальне благополуччя індивіда та суспільства, що вміщує позитивні та негативні характеристики життя, які у загальній сукупності визначають рівень якості життя. Якість життя враховує задоволеність життям, включаючи у це поняття багато чинників життєдіяльності людини і суспільства (фізичне здоров'я, сім'я, освіта, робота, добробут, релігійні переконання, довкілля). Поняття якості життя використовується в різних галузях науки – охороні здоров'я, політології, економіці тощо. Якість життя не слід плутати з рівнем життя, що визначається лише економічними показниками. Всесвітня організація здоров'я трактує якість життя таким чином: «Сприйняття індивідом свого становища у житті у тих умовах культури та системі цінностей, у яких живе і яких прагне». Існують два підходи до визначення якості життя – об'єктивний (наявність певних умов: рівень життя, дохід, якість житла тощо) та суб'єктивний (психологічна задоволеність наявними умовами життя). Безумовно, для побудови повноцінної моделі повинні враховуватися обидва підходи [6].

На відміну від рівня життя, який можна виміряти у фінансових показниках, провести об'єктивний вимір якості життя, особливо протягом тривалого часу та в масштабах суспільства та країни, виміряти суб'єктивне благополуччя дуже складно. Наприклад, при вимірі суб'єктивної задоволеності необхідно виділити рефлексивну оцінку життя і відокремити її від поточного емоційного стану опитуваного. Предметом нашого дослідження стала проблема оцінки якості життя як фактора державного управління та виділення її психологічних складових. Потрібно було виділити основні підходи до оцінки якості життя населення, виявити психологічні критерії якості життя в державному управлінні України та країн Європейського Союзу. Якість життя виступає комплексним оцінним інструментом, що характеризує різні сфери життєдіяльності та самопочуття людини. Оцінка якості життя як психологічного феномену зароджувалася в руслі пошуку відповідей на питання

про те, чому людина схильна до деструктивних психічних станів (депресія, тривога, стрес і агресія) і схильна виявляти негативні форми поведінки [7].

З психологічної точки зору поняття якості життя знаходить своє відображення в концепції «якості життя, що відчувається», або «суб'єктивного благополуччя». У перших спробах кількісно оцінити сприятливість країн життя використовувалися економічні показники. У 1960-ті роки у науковому співтоваристві утвердилася класифікація країн на розвинені, що розвиваються (менш розвинені) і найменш розвинені. До розвинених належали країни з постіндустріальною економікою з переважанням третього сектора (сфери послуг). Такі країни мали високі показники ВВП та ВВП та високий дохід на душу населення. До країн, що розвиваються, відносили країни з індустріальною економікою, переважанням другого сектора (індустріального виробництва). До найменш розвинених – доіндустріальні, з низькими ВВП і доходом на душу населення. Ця класифікація лягла в основу традиційної оцінки добробуту за допомогою ВВП і ВВП на душу населення. Валовий внутрішній продукт (ВВП) – макроекономічний показник, що відображає ринкову вартість всіх кінцевих товарів і послуг (тобто призначених для безпосереднього вживання), вироблених за рік у всіх галузях економіки на території держави для споживання, експорту та накопичення. Згідно з розрахунками український номінальний ВВП зростав найшвидшими темпами в Східній Європі – з \$90,6 млрд у 2015 р. до \$131 млрд у 2018 р. (\$180/міс). Валовий внутрішній продукт (Gross Domestic Product, GDP) – це макроекономічний показник, що відображає ринкову вартість усіх кінцевих товарів і послуг, вироблених за рік у всіх галузях економіки на території держави для споживання, експорту та накопичення незалежно від національної приналежності використаних факторів виробництва (табл. 1).

Таблиця 1

Валовий внутрішній продукт України з 2012 до 2021 р. (млн грн)

Роки	Валовий внутрішній продукт України (млн грн)				Номінальний ВВП України в розрахунку на душу населення				
	Номінальний ВВП (у фактичних цінах)	Реальний ВВП (у цінах 2012 року)	Різниця (реальний – номінальний)		млн грн	%	млн дол. США	%	Населення (тис.)
2012	1408889	1304064	-104825	-7.4%	30912,5	7.3%	3856,8	8.0%	45577
2013	1454931	1410609	-44322	-3.0%	31988,7	3.5%	4030,3	4.5%	45483
2014	1566728	1365123	-201605	-12.9%	35834,0	12.0%	3014,6	-25.2%	43722
2015	1979458	1430290	-549168	-27.7%	46210,2	29.0%	2115,4	-29.8%	42836
2016	2383182	2034430	-348752	-14.6%	55853,5	20.9%	2185,9	3.3%	42668
2017	2982920	2445587	-537333	-18.0%	70224,3	25.7%	2640,3	20.8%	42477
2018	3558706	3083409	-475297	-13.4%	84192,0	19.9%	3095,2	17.2%	42269
2019	3974564	3675728	-298836	-7.5%	94589,8	12.4%	3659,8	18.2%	42019
2020	4194102	3818456	-375646	-9.0%	100432,5	6.2%	3725,6	1.8%	41760
2021	5459574	4363582	-1095992	-20.1%	131907,2	31.3%	4834,3	29.8%	41389

* Джерело: [8]

Лише у 2017 р., як бачимо, намітилося деяке економічне зростання, але за показником ВВП на душу населення Україна перемістилася на останнє місце в Європі. Справа в тому, що економічна статистика в Україні не дає повного уявлення про виробництво і доходи, адже громадяни України не поспішають розкривати перед державою інформацію

про дрібнотоварне виробництво і доходи від нього. У 2019 р. позитивні тенденції в економіці України посилюються (табл. 2).

Таблиця 2

Структура ВВП України з кінцевого використання з 2005 до 2021 р. (млн грн)

Рік	Номінальний ВВП	Споживчі витрати		Валове накопичення		Експорт товарів та послуг		Імпорт товарів та послуг	
	млн грн	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
2005	441452	337879	76.5	99876	22.6	227252	51.5	-223555	-50.6
2006	544153	424060	77.9	134740	24.8	253707	46.6	-269200	-49.5
2007	720731	558581	77.5	203318	28.2	323205	44.8	-364373	-50.6
2008	948056	758902	80.0	264883	27.9	444859	46.9	-520588	-54.9
2009	913345	772826	84.6	155815	17.1	423564	46.4	-438860	-48.0
2010	1082569	914230	84.5	199918	18.5	549365	50.7	-580944	-53.7
2011	1316600	1105201	83.9	282474	21.5	707953	53.8	-779028	-59.2
2012	1408889	1269601	90.1	257335	18.3	717347	50.9	-835394	-59.3
2013	1454931	1350220	92.8	228474	15.7	681899	46.9	-805662	-55.4
2014	1566728	1409772	90.0	220968	14.1	770121	49.2	-834133	-53.2
2015	1979458	1715636	86.7	303297	15.3	1044541	52.8	-1084016	-54.8
2016	2383182	2018854	84.7	512830	21.5	1174625	49.3	-1323127	-55.5
2017	2982920	2552525	85.6	618914	20.7	1430230	47.9	-1618749	-54.3
2018	3558706	3196756	89.8	667953	18.8	1608890	45.2	-1914893	-53.8
2019	3974564	3785133	95.2	500614	12.6	1636416	41.2	-1947599	-49.0
2020	4194102	3923203	93.5	315026	7.5	1637399	39.0	-1681526	-40.1
2021	5459574	4766568	87.3	754369	13.8	2224704	40.7	-2286067	-41.9

* Джерело: [8]

Одна з проблем такої оцінки є очевидною: ВВП на душу населення не враховує нерівність у розподілі доходів. Оцінка якості життя як наслідок з обсягу ВВП стала предметом різкої критики: обсяги виробництва не дають гарантій гідного життя населення. Серед безлічі запропонованих методів оцінки якості життя з урахуванням як економічних, так і соціальних показників загальноприйнятим став Індекс розвитку людського потенціалу (ІРЛП). Він був запропонований у 1990 р. і модифікований у 2010 р. Нова версія ґрунтується на трьох показниках: 1) очікуваній тривалості життя; 2) тривалості освіти; 3) валовому національному доходу за паритетом купівельної спроможності на душу населення. У підсумковому рейтингу всі держави ранжуються на основі ІЛР та класифікуються за чотирма категоріями відповідно до прийнятої градації: 1) країни з дуже високим рівнем ІЛР (більше 0,9); 2) країни із високим рівнем ІЛР (від 0,8 до 0,9); 3) країни із середнім рівнем ІЛР (від 0,5 до 0,8); 4) країни з низьким рівнем ІЛР (менше 0,5) (табл. 3).

Індекс соціального прогресу (Social Progress Index) – один з альтернативних показників оцінки рівня життя (одного з економічних показників якості життя) [10]. Соціальний прогрес визначається як «здатність суспільства задовольнити основні потреби громадян, встановити фундамент, що дозволяє громадянам та спільнотам підтримувати та покращувати якість їхнього життя, та створити умови для того, щоб усі індивіди могли повністю розкрити свій потенціал» [11]. Розробники цього індексу спробували оцінити не інвестиції в життя населення (економічні показники – ВВП, витрати на освіту тощо), а результати

Таблиця 3

**Рейтинг країн світу щодо Індексу людського розвитку
(United Nations Development Programme: Human Development Index 2016–2020)**

Рейтинг	Країна	2020 (за 2019)	Країна	2019 (за 2018)	Країна	2018 (за 2017)	Країна	2017 (за 2016)
1	Норвегія	0.957	Норвегія	0.954	Норвегія	0.953	Норвегія	0.949
2	Ірландія	0.955	Швейцарія	0.946	Швейцарія	0.944	Австралія	0.939
3	Швейцарія	0.955	Ірландія	0.942	Австралія	0.939	Швейцарія	0.939
4	Гонконг	0.949	Німеччина Гонконг	0.939	Ірландія	0.938	Німеччина	0.926
5	Ісландія	0.949	Австралія Ісландія	0.938	Німеччина	0.936	Данія	0.925
6	Німеччина	0.947	Швеція	0.937	Ісландія	0.935	Сінгапур	0.925
7	Швеція	0.945	Сінгапур	0.935	Гонконг	0.933	Нідерланди	0.924
8	Австралія	0.944	Нідерланди	0.933	Швеція	0.933	Ірландія	0.923
9	Нідерланди	0.944	Данія	0.930	Сінгапур	0.932	Ісландія	0.921
10	Данія	0.940	Фінляндія	0.925	Нідерланди	0.931	Канада	0.92
	74 Україна	0.779	88 Україна	0.750	88 Україна	0.751	84 Україна	0.743

* Джерело: [9]

цих інвестицій, які справді важливі для людей. У 2021 році Україна піднялася на 15 позицій у світовому рейтингу за значенням індексу соціального прогресу. Україна посіла 48 місце зі значенням індексу 75,78 серед 168 країн. Середнє значення індексу з усіх країн, що увійшли до дослідження, становить 65,05 бала. На вершині рейтингу у 2021 р. опинилися Норвегія (92,63), Фінляндія (92,26), Данія (92,15), Ісландія (91,78), Швейцарія (91,78), Канада (91,41), Швеція (91,20), Нідерланди (90,57), Японія (90,44), Німеччина (90,32) [12].

Психологія – найскладніша для формалізації предметна галузь, і кількість математичних моделей у ній невелика. Оцінюючи психологічні чинники якості життя, вчені використовують основний підхід – проведення опитувань, які включають і прямі питання («Ви щасливі?»), і опрацювання результатів, з урахуванням яких обчислюються показники [11]. З 2012 р. підрозділ ООН із пошуку рішень стабільного розвитку публікує «Всесвітню доповідь про щастя» [13]. Це перша спроба дати оцінку глобальному рівню щастя, його причин і наслідків. У 2013 р. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) (англ. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD)) розробила рекомендації до оцінки суб'єктивного благополуччя, в яких прийнято враховувати три таких фактори: оцінку життя (рефлексивну оцінку людиною свого життя в цілому або аспекту, що цікавить); афекти (оцінку людиною своїх почуттів та загального емоційного стану, як правило, у заданій тимчасовій рамці); евдемонію (почуття сенсу в житті, гарний психологічний стан).

Вперше індекс щастя (World Happiness Report) був розрахований у 2006 р. для 178 країн світу, опитування проводилися серед резидентів країн незалежно від національності та громадянства. За результатами останніх даних 2022 р. (за 2021 рік) найвищий показник рівня щастя (7,0 і більше) спостерігався в таких країнах (з 1 по 10 місця): Фінляндії (7,821), Данії (7,636), Ісландії (7,557), Швейцарії (7,512), Нідерландах (7,415), Люксембургу (7,404), Швеції (7,384), Норвегії (7,365), Ізраїлі (7,364), Новій Зеландії (7,200). Зі 146 країн, у яких проводилася оцінка, Україна перебувала на 98-му місці із загальним показником 5,084 [14].

Були розглянуті основні індекси, мета яких – безпосередньо оцінити якість життя. Зазначимо деякі більш частотні індекси. Глобальний індекс миролюбства оцінює рівень конфліктності країн. Він враховує кількість війн, кількість загиблих, рівень організованої злочинності, кількість біженців, кількість ув'язнених, кількість тяжких злочинів, кількість офіцерів поліції, військові витрати, доступність зброї, імпорту та експорту зброї та інші показники. Найвищий глобальний індекс миролюбності за результатами 2022 р. мають Ісландія, Нова Зеландія, Ірландія, Данія, Австрія, Португалія, Словенія, Чехія, Сінгапур та Японія. Україна, наприклад, знаходиться на 153 місці зі 163 (табл. 4). Погіршення цього показника в Україні було спричинене російсько-українським конфліктом, який різко загострився після вторгнення російських військ у лютому 2022 року.

Таблиця 4

Рейтинг країн світу за глобальним індексом миролюбства (Global Peace Index) за 2018–2022 роки

Рейтинг	Країна	2022 (за 2021)	Країна	2021 (за 2020)	Країна	2020 (за 2019)	Країна	2019 (за 2018)
1	Ісландія	1.107	Ісландія	1.1	Ісландія	1.078	Ісландія	1.072
2	Нова Зеландія	1.269	Нова Зеландія	1.253	Нова Зеландія	1.198	Нова Зеландія	1.221
3	Ірландія	1.288	Данія	1.256	Португалія	1.247	Португалія	1.274
4	Данія	1.296	Португалія	1.267	Австрія	1.275	Австрія	1.291
5	Австрія	1.3	Словенія	1.315	Данія	1.283	Данія	1.316
6	Португалія	1.301	Австрія	1.317	Канада	1.298	Канада	1.327
7	Словенія	1.316	Швейцарія	1.323	Сінгапур	1.321	Сінгапур	1.347
8	Чехія	1.318	Ірландія	1.326	Чехія	1.337	Словенія	1.355
9	Сінгапур	1.326	Чехія	1.329	Японія	1.360	Японія	1.369
10	Японія	1.336	Канада	1.33	Швейцарія	1.366	Чехія	1.375
	153 Україна	2.971	143 Україна	2.66	148 Україна	2.927	150 Україна	2.950

* Джерело: [15]

Індекс «роки життя, скориговані через непрацездатність» (Disability Adjusted Life Years) доповнює традиційну оцінку очікуваної тривалості життя здорової людини, оцінюючи «тягар хвороби» у загальному коефіцієнті втраченими через непрацездатність роками. Роки життя, скориговані через непрацездатність, вираховуються як сума двох таких показників: середньої кількості втрачених років життя (Years of Life Lost) та середньої кількості втрачених працездатних років життя (Years of Life Lost due to Disability): $DALY = YLL + YLD$. Багато хвороб не призводять до повної втрати працездатності, але обмежують її. Для багатьох хвороб складено таблицю вагових коефіцієнтів (наприклад, шизофренія – 0,576, втрата пальця – 0,030), і втрачені роки зважають на коефіцієнти. Найбільш здоровими є країни Європи та Північної Америки, а деякі країни Африки втрачають більше половини (аж до 80%) працездатних років через хвороби [16].

Весвітній індекс благодійності ґрунтується на тих же дослідженнях Gallup, що й індекс соціального прогресу, але, на відміну від нього, розглядається не лише матеріальна допомога [17]. Підраховуються результати відповідей на такі запитання: «Чи ви жертвували гроші протягом останніх місяців?»; «Чи ви працювали волонтером протягом останніх місяців?»; «Чи надавали ви допомогу незнайомцям протягом останніх місяців?». Високі показники виявляють як багаті, так і бідні країни (у 2021 р. перші місця посіли

Індонезія, Кенія, Нігерія, М'янма, Австралія, Гана, Нова Зеландія, Уганда, Косово, Таїланд. Україна, наприклад, знаходиться на 20 місці з 114 (табл. 5).

Таблиця 5

**Рейтинг країн за світовим індексом благодійності (The World Giving Index)
(дані про дослідження 2021 року)**

№	Країна	Допомога незнайомцям	Пожертвування	Волонтерство	Всього
1	Індонезія	65%	83%	60%	69%
2	Кенія	76%	49%	49%	58%
3	Нігерія	82%	33%	42%	52%
4	М'янма	51%	71%	31%	51%
5	Австралія	57%	61%	30%	49%
6	Гана	65%	44%	32%	47%
7	Нова Зеландія	56%	51%	34%	47%
8	Уганда	75%	32%	31%	46%
9	Косово	68%	59%	10%	46%
10	Таїланд	60%	60%	17%	46%
20	Україна	66%	43%	19%	43%

* Джерело: [17]

У світі стверджується, що пріоритети людства вищі за пріоритети будь-якої держави і що будь-яка держава повинна зважати на загальноновизнані цінності людства. Мета існування та розвитку держави, суспільства чи цивілізації полягає у розвитку людини, у розкритті її потенціалу, у забезпеченні умов розвитку та підтримки здорового життя індивіда і члена суспільства. На цю установку спирається використання феномену якості життя як критерію успішності держави. Цілком можливо, що лише оцінки якості життя виявляться недостатньо для повного розуміння стану суспільства та перспектив його розвитку.

Якість життя як критерій успішності суспільства (створення умов для здоров'я його членів, привабливості його для життя та розвитку) претендує на об'єктивність і достатню незалежність від культури та традицій. Математичні критерії оцінки якості життя можуть використовуватися при порівнянні двох суспільств (держав, цивілізацій) з погляду переваги для життєдіяльності людини та людства. За допомогою соціально-економічних критеріїв можна будувати орієнтири політичного курсу держави [7]. Але для якісного досягнення цієї мети необхідно виділити універсальні критерії, що відображають структуру загальнолюдських цінностей, тобто ті, які справді можуть претендувати на незалежність від ідеології конкретного суспільства. Необхідно дійти загальноприйнятої методології вимірювання показників. Крім того, є й інші складності. Для побудови загальної моделі необхідно оцінити вплив того чи іншого критерію на загальну успішність. Для побудови математичної моделі необхідно надати вагові коефіцієнти кожному з критеріїв, що бачиться дуже проблематичним у зв'язку зі складністю співвідношення різних критеріїв оцінки якості життя (дохід, щастя, гігієна та освіта та ін.).

Нині існує лише одна інтегральна модель оцінки якості життя – модель Інглхарта – Вельцеля, що оцінює вплив умов життя на цінності населення [18]. Виходячи з висновків цих учених, зазначимо, що цінності складаються послідовно, подібно до потреб, ієрархічно змінюючи одна одну: гарантія дотримання одних цінностей веде до появи інших, складніших, пов'язаних з вищим рівнем гуманістичного розвитку. Ці висновки можна взяти за основу вертикальної моделі цінностей, що згладжує протиріччя між різними

підходами – економічним, соціологічним, психологічним. Така модель враховувала б різні рівні сформованості цінностей і більш повно та об'єктивно оцінювала б якість життя суспільства, поєднуючи у собі об'єктивний і ціннісний підхід. Автори стверджують, що цінності якості життя хронологічно розвиваються за такими об'єктивними закономірностями, які можна представити таким чином [18]: для побудови політичного курсу необхідно явно чи неявно враховувати наявну якість життя населення, оскільки вона є одним з основних показників наявних проблем; для виявлення та повного обліку та управління факторами необхідно сформулювати єдину модель якості життя; економічні моделі якості життя не охоплюють його сутності, зводячи його до поняття «рівень життя»; моделі оцінки соціального прогресу оцінюють не вхід (обсяг інвестицій в охорону здоров'я), а результат (здоров'я населення) і є більш адекватною оцінкою якості життя; психологічні моделі вирішують проблему оцінки задоволеності населення наявними умовами, хоча домогтися об'єктивності в них складно.

Узагальнюючи огляд моделей якості життя, що використовуються в міжнародних моніторингах цього феномену, слід зазначити, що нині існує лише одна прийнята всіма модель – вертикальна модель якості життя, яка враховує послідовне визрівання гуманістичних цінностей, які є провідними критеріями якості життя. Ця модель враховує такі параметри: благополуччя суспільства для виживання його громадян (тривалість життя, відсутність конфліктів та низький рівень злочинності, гарантії безпеки); базове матеріальне забезпечення (житло, особистий простір, базовий комфорт); стан здоров'я (гігієна, охорона здоров'я, базове психологічне здоров'я), соціальний добробут та критерій справедливості; якість освіти; рівень громадянських свобод.

Проведений системний та хронологічний аналіз різних підходів до вимірювання якості життя дозволяє сучасній науці наблизитися до створення досить суворої інтегративної моделі, на яку можна було б спиратися під час побудови політичного курсу держави, а також уточнювати фактори, що впливають на якість життя. Без застосування такої моделі повноцінна оцінка якості життя в суспільстві неможлива, а отже, проблематична і оцінка соціального самопочуття населення, що необхідна для інтегративного розвитку сучасного суспільства.

Членство України в ЄС може стати реальною гарантією безпеки та територіальної цінності. Для звичайних людей зміни полягатимуть у підвищенні соціальних стандартів, покращенні транспортної інфраструктури, зменшенні бюрократії, фінансовій стабільності. Для економіки та підприємців – це доступ до нових ринків, інвестицій, програм підтримки малого та середнього бізнесу. Крім того, це залежатиме від того, наскільки ефективно країна запроваджуватиме необхідні реформи. Прикладом є Польща, яка стала членом Євросоюзу у травні 2004 року. За десятиліття вона стала європейським лідером за темпами економічного зростання. У 2014 році британський журнал «The Economist» окреслив успіхи цієї країни «новим золотим часом Польщі». Валовий внутрішній продукт Польщі за цей час зріс у понад два рази – із 218 мільярдів до 521 мільярда доларів. До речі, за підсумками минулого року він досяг 674 мільярдів доларів [19]. Як наслідок, у разі зросла купівельна спроможність населення та рівень життя. Польща стала привабливою для робітників. Це стало наслідком поєднання вдалих реформ та відкриття нових ринків для польського бізнесу, що має стати добрим уроком для України.

Список використаної літератури

1. Клименко І.В. Україна в інтеграційних процесах на пострадянському просторі: моделювання альтернатив. Київ: НІСД, 2016. 68 с.
2. Що думають українці про євроінтеграцію? Інститут світової політики. URL: <http://iwrp.org.ua>.
3. Мартинко К. Надання Україні статусу кандидата в ЄС підтримали усі 27 країн блоку. 23 червня 2022 року. URL: <https://www.kr.ua>.
4. Шевчук С. Адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу як умова майбутнього членства у ЄС. Міністерство юстиції України. URL: <https://minjust.gov.ua>.
5. Шмигаль Д. Рада має розглянути 50 євроінтеграційних законопроектів. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-polytics/3539605>.
6. Методологія комплексного людинознавства та сучасна психологія / відп. ред. А.Л. Журавльов, В.А. Кольцова. Київ, 2018. 326 с.
7. Нагімова А.М. Теоретичні підходи до дослідження проблеми якості життя. *Вісті Київського державного університету. Серія «Соціологія. Політологія»*. 2015. Т. 10. Вип. 4. С. 3–6.
8. Валовий внутрішній продукт України з 2012 по 2021 роки. (млн. грн.) URL: <https://index.minfin.com.ua/economy/gdp/>.
9. United Nations Development Programme (UNDP): Human Development Index 2020. Publisher: Centre for Human Technologies. URL: <http://hdr.undp.org/>.
10. Social Progress Imperative. URL: <https://www.socialprogress.org/>.
11. Мерзлякова І.В. Соціальні регулятори благополуччя людини та суспільства. *Гуманітарний вектор. Серія «Педагогіка, психологія»*. 2017. № 3. С. 179–187.
12. Індекс соціального прогресу (Social Progress Index). URL: <https://yurincom.com/tag/indeks-sotsialnoho-prohresu-social-progress-index/>.
13. Social Environments for World Happiness (World Happiness Report). URL: <https://worldhappiness.report/ed/2022>.
14. Всесвітній індекс щастя. URL: <https://worldhappiness.report/>.
15. Глобальний індекс миролюбства (Global Peace Index). URL: <https://nonews.co/directory/lists/countries/global-peace-index>.
16. Disability Adjusted Life Years. URL: <https://www.sciencedirect.com/topics/medicine-and-dentistry/disability-adjusted-life-years>.
17. Рейтинг країн за Світовим індексом благодійності (The World Giving Index). URL: <https://uwcfoundation.com/ua/blagotvoritelnost-v-mire/indexw>.
18. Inglehart Ronald, Welzel Christian Modernization, Cultural Change, and Democracy. URL: <https://www.researchgate.net/profile/Christian-Welzel-2>.
19. Британський журнал "THE ECONOMIST". URL: <https://euroradio.fm/britanskiy-zhurnal-economist->

PSYCHOLOGICAL CRITERIA IN THE STRUCTURE OF PUBLIC ADMINISTRATION MODELS IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION AND EUROPEAN INTEGRATION OF UKRAINE

Viktoriya Khudaverdiyeva

*State biotechnological university (SBTU),
44, Alchevskih Str., Kharkiv, Ukraine, 61002
e-mail: viki75807@gmail.com*

The work is devoted to the acute problem of modern society - the transformation of psychology and behavior of people in the conditions of globalization and European integration of Ukraine, as well as psychological technologies of influence on people, groups and society in general, analysis of psychological determinants of global processes. The purpose of this study is not only to show the essence of social processes taking place in Ukraine, but also to reveal the integral psychological potential of modern society and to analyze the dynamically developing socio-economic situations of life in the conditions of global changes. For this, the psychological prerequisites for the emergence and development of global socio-psychological processes in the world are revealed, the macro-psychological, group and personal determinants of globalization are revealed; analyze the place of Ukraine as a historical subject in the modern geopolitical situation; consider the influence of information technologies on mass consciousness and behavior in the conditions of globalization, reveal mechanisms of influence, including strategic ones, on mass consciousness and behavior of people. In connection with the changing social, technological and psychological situation of the development of modern civilization, the most diverse issues of socio-political and economic conditioning of a local nature, arising within the borders of one state, can spread across its borders and acquire a global character. Thus, the question arises and becomes relevant in the world: what can modern psychological science offer to influence social processes, taking into account their global specificity. The psychological mechanisms that underlie the emergence and spread of social psychological phenomena, the mechanisms of influence and management of mass consciousness and behavior of global social groups functioning on the scale of the state or large international communities are studied.

Key words: psychological criteria, processes of globalization, basic principles of public administration, quality of life of citizens, security guarantees, self-realization of individuals.